

De tekst van dit document is door VVD-fractievoorzitter Mike Waltmans uitgesproken naar aanleiding van de bespreking van de Begroting 2019 in de vergadering van Provinciale Staten op 14 november 2018.

Gelderland volwassen de 21^e eeuw in

Onze liberale samenleving biedt toekomst

Wij hebben vandaag wat te vieren. De felicitaties kunnen de deur uit. En het is een bijzondere felicitatie want we hebben een belangrijke mijlpaal bereikt, namelijk de mijlpaal van volwassenheid: een belangrijke gebeurtenis in de ontwikkeling van iemands leven. Het gaat hier in eerste instantie over een deel van onze Alpha-generatie. Alpha's zijn alle mensen die na 2000 geboren zijn. Dit jaar zijn de eerste Alpha's 18 jaar geworden en ze zijn daarmee de eerste Alpha's, die in de 21^e eeuw volwassen geworden. Maar er is nog een felicitatie nodig: in dit jaar is de 21e eeuw meerderjarig geworden en daarmee hebben eigenlijk alle mensen die er nu zijn ook wat te vieren. We zijn volwassen geworden.

Goed, we hebben in deze eeuw al wel wat kinderziektes gehad zoals een economische crisis waarbij de koorts flink op liep maar de patiënt is nu genezen, is volwassen geworden en klaar voor de toekomst. We staan op eigen benen. We genieten lekker van onze vrijheid. We mogen zelfstandig ons leven bepalen. We maken eigen individuele keuzes. We zijn verantwoordelijk voor ons zelf en anderen. We hebben realistische idealen. Als we het allemaal samenvatten, dan biedt onze liberale samenleving ons een mooie kans en toekomst. We staan klaar om de opdrachten van de 21^e eeuw op te pakken: we willen zelf ons leven bepalen, we willen een mooie baan, we willen een eigen dak boven ons hoofd, we willen de wereld in, we willen veilig in een prettige omgeving leven, we willen leuke interessante dingen beleven, en we willen voldoende geld om al deze mooie levensopdrachten waar te kunnen maken. Dan is het hier vandaag aan onze provincie Gelderland om dit allemaal binnen haar provinciale mogelijkheden waar te maken. Als het aan de VVD ligt, dan knokken we met zijn allen voor de levensopdrachten van onze Alpha's en ons zelf. We moeten dus aan de slag.

100.000 woningen bouwen, bouwen, bouwen

Allereerst: hoe staat met het eigen dak boven ons hoofd? Dat is toch voor velen jammer genoeg slecht nieuws. Er is een enorme behoefte aan woningen. We hebben 100.000 woningen in Gelderland nodig, misschien nog wel veel meer als Gelderland ruimte moet bieden aan de nog grotere woningbouwproblematiek van de Randstad. Die 100.000 woningen zijn niet nodig omdat de politiek dat verzint. Ze zijn nodig omdat de bevolking dit van de politiek vraagt. De opdracht is simpel: bouwen, bouwen, bouwen. Als we dat niet doen, worden woningen onbetaalbaar, zitten starters als onze Alpha's tot 30 jaar thuis bij hun ouders, is er voor senioren geen passende huisvesting, hebben we voor werknemers en nieuwkomers geen woningen, et cetera, et cetera. De meeste gemeenten willen graag bouwen, maar het is erg onzeker of dit allemaal voldoende en op tijd zal zijn. De benodigde 100.000 woningen halen we zo nooit. Alles zal uit de kast getrokken moeten worden, zeker ook bij de provinciale overheid. De VVD bepleit onorthodox denken. Weg met de contingenten, weg met de bureaucratie. Erken nou eens realistisch dat alleen binnenstedelijk bouwen zwaar onvoldoende is en dat een deel van het buitengebied hard nodig is om te gaan bouwen. Ga met gemeenten aan tafel om woningbouwplannen vlot te trekken en pak de adviezen van de Rekenkamer Oost-Nederland er bij.

Innovatie en voldoende mensen voor economie en werk

De eerste Alpha's willen aan het werk. De werkloosheid is enorm afgenomen. De economische situatie is na de crisis flink verbeterd. Het vestigingsklimaat van Gelderland is voor de werkgelegenheid van onze Alpha's, werknemers van Gelderland en potentiële nieuwe bedrijven van groot belang. Goede innovatie is de bouwsteen voor onze Gelderse toekomstige economie. Wat nu vooral klemmt op de economische ontwikkeling en vestiging van bedrijven, is de kwaliteit en kwantiteit van de arbeidsmarkt. Waar vinden grote bedrijven en het MKB nog geschikte mensen? In de techniek, bouw, dienstverlening en zorg komen we veel mensen tekort. De aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt moet goed zijn. Wat

hebben bedrijven nodig en wat hebben werknemers te bieden? We merken op dat onze Alpha's veel kansen in onze hedendaagse digitale economie zouden moeten kunnen hebben want ze zijn al hun hele leven (18 jaar) compleet met snelle innovaties m.b.t. het internet en smart computers opgegroeid. De VVD is er blij mee dat in de begroting van 2019 behoorlijk veel geld gaat naar innovatie van het MKB en de arbeidsmarkt.

De boer moet kunnen boeren

Zorg heeft de VVD over de ontwikkelingen in de landbouw. Veel boeren stoppen er mee. Het economisch en sociaal belang van de landbouw is groot voor Gelderland en haar landelijk gebied. De VVD is trots op de mensen in de landbouw die in een snel veranderende omgeving hun boerenbedrijf draaien. Hard werken en veel arbeidsuren tegen vaak weinig inkomen. Ga er maar aan staan. Zijn de inspanningen van de provincie voldoende om de economische en sociale vitaliteit van de landbouw en het landelijk gebied te ondersteunen? Kan de boer nog blijven boeren? De VVD wil graag reactie van het provinciebestuur.

Criminaliteit mag ons niet ondermijnen

De mensen in Gelderland willen veilig wonen. De VVD maakt zich daarbij al lang zorgen over de criminele en illegale kant van de drugsproblematiek. De VVD accepteert het niet dat illegale drugslaboratoria, dump van drugsafval, brandende wietplantages, lonende misdaad en bedreiging van de overheid normaal gevonden zouden kunnen worden. Dit ondermijnt Gelderland, de democratie en het vertrouwen van de mensen. Belangrijk is de nota-Rode Lijnen met ondermijningsbeelden van Gelderse gemeenten. Dat moet de veiligheid verbeteren. De VVD is er blij mee dat dit thema door de provinciale politiek in de afgelopen jaren veel meer is opgepakt. Er wordt gewerkt aan compensatie van grondeigenaren van afvaldump, als het kan via het Rijk. Ook komt er tegen verloedering van vakantieparken geld via de Regiodeals.

Verkeersinfarct vereist snel bouwen, bouwen, bouwen

Onze Alpha's willen de wereld zelf zonder papa en mama verkennen en onderzoeken. Dat moeten ze wel snel door de

wereld kunnen reizen. Ook de andere mensen willen zich snel naar hun werk, school en andere bestemmingen in Gelderland en de wereld kunnen verplaatsen. Maar dat moet dan wel kunnen. Wat we echter zien is dat de wegen meer dan ooit vol staan. Dagelijks worden filerecords gebroken. Een bittere statistiek. Je zal maar elke dag in de file staan en zo steeds meer tijd verspillen. De economische schade loopt steeds meer op. Snelle en betrouwbare alternatieven voor de auto zijn weinige mensen geboden. Investerings in wegen zijn gewoon noodzaak omdat er gewoon een grote duidelijke behoefte bij de mensen aan automobilititeit is. Als je al de trein als alternatief hebt, dan kom je vaak in een volgepakte trein uit. Zie hier: Gelderland heeft een verkeersinfarct. Haast is geboden! Dan valt het toch tegen dat de VVD in de begroting volgend jaar weinig investeringen in asfalt en openbaar vervoer tegen komt. De VVD is natuurlijk blij met de aansluiting van bedrijventerrein H20 op de A28 en dat is gunstig voor de Noord-Veluwe. De VVD is blij met de aanpak van treinstations en overwegen, maar we zien in 2019 geen enkele investering in de wegen naar de 3 grote Gelderse steden. Alsof die niet vol staan in steeds langere spitsen. En verder wacht de VVD al heel lang op de doortrekking van de A15, de Railterminal Gelderland en de ontsluiting van Wageningen. Voor de verkeers- en vervoersvraag van de mensen, de doorstroming en voor de economie hebben we deze projecten hard nodig. De lijst van plannen is lang. En er komen er nog meer bij zoals een toekomstvisie op het openbaar vervoer en een toekomstperspectief wegen en fiets waar we ook nog even ergens een klein miljard euro voor moeten vinden. Hoe en wat horen we graag begin 2019. De plannenmakerij zit op het provinciehuis wel goed maar dat helpt de treinreiziger en de automobilist nu en volgend jaar weinig. Dus niet alleen maar praten, maar graag ook hier sneller bouwen, bouwen, bouwen.

Energie- en klimaatbeleid: betaalbaar, draagvlak, betrouwbaar, innovatie en je zelf kunnen blijven

Onze Alpha's en andere Gelderlanders willen ook op lange termijn prettig kunnen leven en wonen. De Gelderse politiek heeft afgelopen zomer een uitdagende stap gezet in lange termijn-investeringen in energie en klimaat. Voor de VVD telt

hierbij betaalbaarheid, betrouwbaarheid, draagvlak en behoud van de keus op eigen levenswijze. Dit vergt groot inlevingsvermogen van de politiek in de wensen en zorgen van de mensen en bevolking. Hoe hou ik mijn huis warm als er geen gas meer is? Heb ik nog stroom in mijn huis als de zon niet schijnt en het niet waait? Hoeveel overlast en baten krijg ik van windmolens en warmtepompen? Waar komen al die windmolens? Hoe brandveilig zijn zonnepanelen? Kan ik alle dure aanpassingen aan mijn huis betalen? Een stapel uiterst reële vragen over nut en noodzaak, aanpak, consequenties en financiën. We staan nog maar aan het begin van beantwoording van deze vragen aan de mensen. Het praktische begin is er via de aanstaande Regionale Strategie Energie en Klimaat. VVD is zijn benieuwd wat daar uit komt. Lukt het bijvoorbeeld qua beschikbare ruimte om benodigde windmolen- en zonneparken te plaatsen? Voor de aanpak van het grote vraagstuk van energie en klimaat hecht de VVD voor de komende jaren vooral vertrouwen in de innovatieve kracht van de markt en het bedrijfsleven, die in competitie tot betaalbare en betrouwbare oplossingen voor de mensen komen.

In de begroting staat een agenda voor energie en klimaat. We zijn blij met de aandacht, maar er is nog een stap te gaan in de aansluiting van het politieke Klimaatinitiatief met de begroting. De VVD vraagt GS met een statenvoorstel te komen met een uitwerking van het Klimaatinitiatief inclusief inzet van middelen. Laat de provinciale aanpak geen stopverf worden van andere provinciale thema's. Werk vanuit een visie op de lange termijn. Wees realistisch: de provincie kan dit probleem niet alleen oplossen. Ook al lopen de schattingen over de kosten voor Gelderland enorm uiteen van 20-150 miljard: dit kan de provinciale Gelderse overheid nooit voor de mensen gaan betalen. Zoveel geld hebben we niet op het provinciehuis.

Klimaatrekening betalen door belastingverlaging

Vanuit het provinciehuis confronteren we mensen en bedrijven met klimaat-eisen en een klimaatrekening. Kunnen we dan als provinciale overheid misschien zelf ook iets doen met de betaalbaarheid van de klimaatrekening van de mensen? Zoals we dit jaar een langjarige visie op energie en klimaat afspraken, zo verhoog je de kans op succesvolle uitvoering van het klimaatbeleid met een langjarige visie op verlaging van de

provinciale belastingen. Die is er nu niet, maar als je het klimaat belangrijk vindt en de mensen de klimaatrekening wil laten betalen, dan moet je ook iets doen voor de portemonnee van de mensen. Bij voorkeur zien we dit structureel, maar op zijn minst tijdelijk langjarig. Om zoveel mogelijk mensen een belastingvoordeel te kunnen aanbieden, kijkt de VVD naar verlaging van de motorrijtuigenbelasting, want dat is het enige fiscale instrument van de provincie waarmee je veel mensen bereikt. Er zijn diverse mogelijkheden voor dekking van het belastingvoordeel:

- de energie- en klimaatreservering die Provinciale Staten al gevuld hebben met 360 miljoen,
- de meerjarenreserve waarin nog honderden miljoenen zit,
- provinciale deregulering van complexe procedures en vermindering van administratieve provinciale lasten waar gemeenten, instellingen en mensen nog steeds voortdurend zich over beklagen,
- efficiency op het programma van mens en middelen,
- verlaging van de jaarlijks financiële begrotingsindex die met 3.5% stevig is.

Er zijn dus vele financiële mogelijkheden voor dekking van lagere provinciale lasten waarmee de klimaatrekening iets beter betaalbaar wordt. Het mes snijdt hiermee aan veel kanten: we bereiken zo voordelen voor het klimaat, de portemonnee van de mensen, de bestuurskracht van de provincie en gemeentes, en het imago van de provincie. Want Gelderland mag dan wel de rijkste provincie zijn, toch heft de provincie meer motorrijtuigenbelasting dan het gemiddelde van de provincies en dat verergert zelfs nog volgens de begroting van 2019.

Iedereen geniet en leert van onze cultuur

Onze Alpha's en mensen in Gelderland willen ook kunnen beleven. Gelderland heeft een rijk geschakeerde cultuur, waar jong en oud van genieten en leren en waar we ook aan verdienen. Recreanten en toeristen weten dit ook goed te waarderen. De provincie moet er voor oppassen alleen als pinautomaat in het cocon van het bekende rijtje van culturele instellingen te opereren. De provinciale legitimatie en context is de maatschappelijke vraag aan cultuur, onderwijs, recreatie en toerisme in het besef dat er maatschappelijke debat is over de Nederlandse identiteit en normen en waarden en dat dit

belangrijke onderdelen zijn van ons woonklimaat en vestigingsklimaat van bedrijven en mensen. De VVD is daarbij blij dat er een ondersteuning van de provincie gaat naar herinneringstoerisme in de komende 2 kroonjaren. Wij zullen nooit vergeten dat er 75 jaar geleden hard gestreden en geleden is voor de vrijheid van Nederland. De VVD bedankt alle mensen die de herinneringen gaan organiseren en uitvoeren.

Nuttige maatschappelijke investeringen

Begin 2019 maken we de eindbalans van deze provinciale bestuursperiode op. Dit provinciebestuur laat een keurige financiële erfenis achter. De spaarpot is groot en wordt behoedzaam aangesproken voor nuttige maatschappelijke investeringen. De financiële ruimte van de begroting voor 2019 wordt toegevoegd aan de spaarpot en erfenis voor de volgende bestuursperiode. Het stamkapitaal als spaarpot is volgens de begroting geblokkeerd: hier horen we onze bekende en degelijke provinciale penningmeester spreken. Formeel is er echter niets geblokkeerd: er wordt gewoon de politieke uitspraak gedaan dat er niet zo maar in de kas gegrepen wordt en dat er al veel geld geregeld is voor vele nuttige zaken. Laten we nou eens eerst en snel al die zaken uitvoeren. Daar hebben we onze handen al vol aan en zijn alle discussies over inzet van de spaarpot en stamkapitaal voor toekomstige doeleinden voorlopig zeer theoretisch. De politiek mag graag over de 4 miljard stamkapitaal praten maar heeft al de grootste moeite om 1 miljard reservering nuttig en netjes te besteden.

Vertrouwen in de mensen

Een deel van onze Alpha's en onze 21^e eeuw is dit jaar volwassen geworden. De VVD gelooft in mensen. De VVD gelooft dat mensen wat van hun leven willen en kunnen maken. De VVD geeft hen graag daarbij onze inzet en vertrouwen!